

Forchem Oyj
PL 16, 26101 RAUMA
2512058-6

Päätös Tukes 11051/03.01/2022

Asia

Mäntyhartsin esteröintilaitoksen rakentaminen

Kohde

Yrityksen tiedot: Forchem Oyj (y-tunnus 2512058-6)
Kohteen sijaintiosoite: Maanpäätie 3, 26820 Rauma
Kiinteistötunnukset: 684-4-421-44, 684-4-421-43

Päätös

Forchem Oyj saa rakentaa muutoshakemuksessa kuvaamansa mäntyhartsin esteröintilaitoksen. Forchem Oyj:n on toimittava hakemuksessa esittämällään tavalla, ellei lupaehtoissa muuta määrätä, sekä noudatettava vaarallisten kemikaalien teollisesta käsittelystä ja varastoinnista annettuja säädöksiä.

Toiminta on laajamittaista vaarallisten kemikaalien käsittelyä ja varastointia. Kohde on jo ennen muutosta ollut ympäristölle vaarallisten kemikaalien määrän ja vaaraluokituksen perusteella turvallisuusselvityslaitos (VNa 685/2015 4 §).

Vaaralliset kemikaalit

Vaarallisia kemikaaleja saa varastoida laitoksella muutoksen jälkeen enintään liitteenä olevan kemikaaliluettelon mukaiset määrät. KemiDigi-järjestelmässä vahvistetun kemikaaliluettelon tunniste on 17325 . Muutoksen myötä laitokselle tulevat uudet vaaralliseksi luokitellut kemikaalit (ympäristö- ja/tai terveysvaara): antioksidantit, fumaarihappo ja fumaroidut lopputuotteet.

Konsultointivöhyke

Muutoksella ei ole vaikutusta kohteen konsultointivyöhykkeeseen. Konsultointivyöhyke on 1 km. Konsultointivyöhyke määritellään kohteen kiinteistön rajasta. Kunnan tulee pyytää konsultointivyöhykkeellä tapahtuvista kaavamuutoksista ja merkittävämmästä rakentamisesta lausunto Tukesilta ja pelastuslaitokselta.

Tarkastus

Toiminnanharjoittajan on pyydettävä käyttöönottotarkastusta Tukesilta hyvissä ajoin ennen muutoksen käyttöönottoa. Tarkastuksessa käydään läpi, että hakemuksessa esitetyt tiedot vastaavat tuotantolaitoksessa vallitsevaa tilannetta ja että Forchem Oyj toiminta on säädösten ja tämän päätöksen ehtojen mukaista. (VNa 685/2015 30 §). Määräaikaistarkastukset Tukes tekee laitokselle kahden vuoden välein, seuraava tarkastus pidetään vuoden 2026 aikana. (VNa 685/2015 28-29 §, Tukes 13789/03.03/2024)

Muutoksen kuvaus

Olemassa olevalle mäntyöljyn tislaamolle rakennetaan mäntyhartsin esteröintilaitos. Rakennettavan esteröintilaitoksen kapasiteetti on ensimmäisessä vaiheessa maksimissaan 14 000 t/v ja seuraavassa vaiheessa tuotanto tuplaantuu 28 000 t/v. Esteröintilaitoksen raaka-aineena käytetään mäntyhartsia, jota tuotetaan laitoksella raakamäntyöljyä tislaamalla.

Esteröintiprosessin ensimmäisessä vaiheessa hartsihappo ja alkoholi (pentaerytritoli tai glyseroli) reagoivat. Hartsihapon ja alkoholin välinen reaktio tapahtuu reaktorissa (46 m³, 275 °C) katalyytin (fumaarihappo) kanssa. Reaktiotuotteena muodostuu vettä ja esterä. Toisessa vaiheessa vesi ja reagoimattomat komponentit sekä sivutuotteet poistetaan tuotteesta vaakuumihaihdutuksella.

Tuotettu nestemäinen esterä varastoidaan säiliössä, josta se pumpataan pastillointikoneeseen, jonka jälkeen suoritetaan jäähdytys, joka tekee pastilleista kiinteitä ja toisiinsa tarttumattomia. Pastillit pakataan, varastoidaan ja toimitetaan autokuljetuksina asiakkaille. Nestemäistä esterä on myös mahdollista lastata autoon ja toimittaa asiakkaille.

Prosessissa sivutuotteena muodostuvat kaasut lauhdutetaan ja nestemäinen hartsööljy palautetaan laitoksen raakamäntyöljysäiliöön. Varastosäiliöiltä ja muualta prosessista kerätyt hönkäkaasut puhdistetaan kaasupesurissa. Prosessista muodostunut jätevesi ohjataan jätevesien käsittelyyn.

Rakennettavalle laitokselle tulee muutoksen myötä mm. uusia reaktoreita ja varastosäiliöitä.

Ympäristön kuvaus

Laitos sijaitsee asemakaavassa teollisuus- varastorakennusten (T) korttelialueeksi merkityllä alueella. Yleiskaavassa alue on kaavoitettu teollisuus- ja varastorakennusten korttelialue, jolla on/jolle saa sijoittaa merkittävän, vaarallisia kemikaaleja valmistavan tai varastoivan laitoksen (T/kem). Asemakaava on vuodelta 2015 ja yleiskaava on julkaistu vuonna 2019.

Laitoksen aluetta ei ole luokiteltu pohjavesialueeksi. Tehdasluen lähellä ei sijaitse luokiteltuja pohjavesialueita tai Natura-alueita.

Laitos sijaitsee noin 3 kilometrin päässä Rauman keskustasta. Lähimmät asunnot sijaitsevat noin 275 metrin päässä tontista. Noin 200 metrin päässä sijaitsee koirametsä. Lähin päiväkotiki on noin 1,2 km:n päässä. Venesatamaan ja uimarantaan on matkaa noin 1,2 km.

Tontti rajoittuu lounaisreunaltaan Maanpäätiehen, pohjoisreunaltaan Metsä Fibre Oy:n sellutehtaaseen sekä kaakkoisreunaltaan Rauman kaupungin omistamaan alueeseen. Tontin lounaispuolella sijaitsee Rauman kaupungin jätevedenpuhdistamo. UPM:n paperi- ja selluloosa tehdas sijaitsee laitoksesta noin 1 km päässä koillisessa. Laitoksen länsipuolella on Metsä Fibre Oy:n saha.

Päätöksen ehdot

Toiminnan tulee täyttää seuraavat vaatimukset:

1. Laitokselle laaditun riskien arvioinnin tulokset tulee huomioida suunnittelussa, käytössä ja ohjeistuksessa. Arvioinnissa esille tulleet toimenpiteet riskien hallitsemiseksi tulee toteuttaa. (L 390/2005: 10 §)
2. Laitosta koskevat dokumentit (esim. räjähdysuojausasiakirja, sisäinen pelastussuunnitelma, PI-kaaviot, ohjeet, turvallisuusselvitys) tulee päivittää vastaamaan muutosta ja muutoksen lopullista toteutusta. (L 390/2005: 10 §)
3. Uudet laitteet ja laitteistot tulee sisällyttää laitoksen huolto- ja kunnossapitosuunnitelmaan. Turvallisuuskriittiset laitteet tulee tunnistaa ja kriittisyys tulee huomioida laitteistojen kunnossapidossa. (L 390/2005: 12 §, VNa 856/2012: 63 §)
4. Uusista kemikaaliputkistoista tulee esittää käyttöönottotarkastuksella vaatimustenmukaisuustodistukset (vähintään painelaiteluokka I). (VNa 856/2012 47 §)
5. Kemikaalien käsittelytilat, säiliöt, putkistot ja muut laitteistot (mm. venttiilit, sammutuslaitteistot) tulee varustaa turvallisen käytön ja onnettomuustilanteisiin varautumisen edellyttämällä merkinnöillä. Putkistot tulee varustaa niiden sisältöä ja virtaussuuntaa osoittavin merkinnöin. (L 390/2005 13 §, VNa 856/2012 58-60 §)

6. Sammutuslaitteistojen toiminta tulee testata ja varmistaa, että toteutuma vastaa suunniteltua. (L 390/2005 12 §, VNa 856/2012 73 §)
7. Räjähdyksvaarallisten tilojen luokittelussa tulee huomioida myös mahdollinen pölystä aiheutuva tilaluokitus. (L 390/2005: 41, 43 §)
8. Räjähdyksvaaralliseksi luokiteltuihin tiloihin asennettavien laitteiden soveltuvuus tilaan tulee käydä ilmi räjähdysuojausasiakirjassa olevasta laiteluettelosta. (L 390/2005: 44 §)
9. Räjähdyksvaarallisessa tilassa olevien sähköasennusten tekemisessä ja tarkastamisessa tulee noudattaa standardeja SFS-EN 60079-14 ja -17. Sähköasennuksille tulee tehdä käyttöönottotarkastus. Tilaluokissa 0 ja 1 tehtäville sähköasennuksille tulee tehdä lisäksi varmennustarkastus. (L 390/2005: 42 §, L 1135/2016: 33, 43 §)
10. Automaatiojärjestelmästä ja siihen kuuluvista turvatoiminnosta tulee olla laadittuna selkeät kuvaukset. Automaatiojärjestelmän lukitukset, turvalaitteet ja hälytykset tulee testata ennen käyttöönottoa. Toiminta hälytystilanteessa tulee määritellä ja ohjeistaa. (VNa 856/2012: 50, 72 §)
11. Säiliö, putkistot ja tarvittavat laitteet tulee yhdistää potentiaalitin tasaukseen ja maadoittaa. Maadoitusten toimivuus tulee varmistaa mittaamalla. Maadoitusmittauksia tulee tehdä jatkossa säännöllisin väliajoin. (VNa 856/2012 68 §)
12. Uudet säiliöt on valmistettava Tukesin julkaisemassa hyväksytyjen standardien luettelossa mainittujen standardien mukaisesti tai säiliön rakenteelle on haettava hyväksyntä tarkastuslaitokselta. (L390/2005; 49 ja 50 §, KTMp 313/1985: 41 §)
13. Uusille säiliöille tulee pyytää Tukesin hyväksymältä tarkastuslaitokselta rakennesuunnitelman tarkastus ja rakennetarkastus. (L 390/2005: 49-50 §)
14. Uudelle laitokselle tulee laatia käyttö- ja huolto-ohjeet. Ohjeissa tulee ottaa huomioon myös poikkeavat tilanteet. Ohjeiden tulee olla käyttökäytännön saatavissa. Toiminnanharjoittajan tulee huolehtia, että henkilökunta tuntee ohjeet ja toimii annettujen ohjeiden mukaisesti. (L 390/2005 11§; VNa 856/2012 64§)
15. Painelaitteiden tulee olla painelaitteita koskevien säädösten mukaisia ja niille tehdä säädösten vaatimat tarkastukset. Painelaitteiden sijoituksen tarkastaa hyväksytty tarkastuslaitos, kuten painelaitelainsäädännössä on todettu. (VNa 858/2012: 32 §, L 1144/2016: 55, 66 §)
16. Prosessitilat ja kemikaalien varastointitilat on muodostettava omiksi palo-osastoikseen. (VNa 856/2012: 36 §)

Päätöksen perustelut

Muutoksella ei ole vaikutusta laitoksen toiminnan laajuuteen. Laitoksen toiminta on voimassaolevan asemakaavan ja maakuntakaavan mukaista. Laitoksen tontti on vuokrattu Rauman kaupungilta. Sopimus on voimassa 31.5.2061 asti. Laitoksen ympäristössä ole mitään sellaista mikä estäisi laajennuksen. Palo- ja pelastusajoneuvot voivat tarvittaessa lähestyä laitosta useammalta suunnalta.

Laitoksen vaarojen tunnistamiseksi ja huomioimiseksi on tehty seurausanalyysi, sijoitus- ja paloriskianalyysi sekä poikkeamatarkastelu (HAZOP). Merkittävimmiksi skenaarioiksi laitoksen sijoittamisen kannalta tunnistettiin riskinarvioinnissa laitevauriosta kuumaöljyvuoto ja palaminen, tuotevaraston palo sekä pölyräjähdysriski. Pölyräjähdysriskiin on varauduttu laitesuunnittelulla (mm. räjähdyskalvo ja liekinestin), räjähdysten ei ole arvioitu olevan niin suuri, että se aiheuttaisi rakennuksen rakenteille vaurioita eikä siten tarvetta rakennuksen rakenteellisiin ratkaisuihin. Laitoksen myöhemmässä vaiheessa laitoksella on tarkoitus tuottaa myös glyseroliestereitä. Merkittävimmiksi skenaarioiksi laitoksen sijoittamisen kannalta tunnistettiin riskinarvioinnissa silloin lisäksi merkittävä vuoto alkoholisäiliöillä ja vallitilaan joutuneen aineen syttyminen, tuotteen välisäiliön vaurio ja tuotteen syttyminen sekä glyserolin mahdollinen hajoaminen akroleiiniksi.

Suoritettujen riskinarvioinnin ja seurausanalyysin pohjalta ei tunnistettu sellaisia vahinkotapauksia, jotka estäisivät laitoksen sijoittamisen suunniteltuun kohtaan. Prosessin kemikaalit eivät ole toksisia eivätkä laskennallisesti palotapausten merkittävät vaikutukset ulotu teollisuustontin ulkopuolelle. Merkittävä kuumaöljypäästö tai alkoholipäästö viemäristöön voi aiheuttaa häiriötä jätevesilaitoksella. Jätevesilaitoksen varoaltaan käyttömahdollisuus huomioiden vahinko kuitenkin todennäköisesti rajoittuisi laitokseen eikä johtaisi merkittäviin päästöihin merialueelle. Ulkoisista riskitekijöistä esteröintilaitokseen päin tunnistettiin palo viereisillä tärpähtisäiliöillä ja lastauksessa sekä lähistöllä olevan LNG laitoksen maakaasuvuoto ja humahdusriski.

Hakemuksen mukaan laitteistojen sijoituksessa ja valinnassa noudatetaan asetusta 856/2012 ja standardeja SFS-EN 13480, SFS 3353 ja SFS 3350. Uudet kemikaalisäiliöt valmistetaan soveltuvaa säiliöstandardia noudattaen ja asetusten 856/2012 ja 59/1999 vaatimukset sekä KTMp 313/85 rakenne- ja vaatimustenmukaisuusmääräykset huomioiden. Kemikaaliputkistot valmistetaan putkistoissa siirrettävien kemikaalien ominaisuuksia kestävästä PED I -luokan putkistoista (VNa 856/2012 47 §).

Laitokseen tulee sprinklaus-järjestelmä. Sisätiloissa on koneellinen tuuletus ja rakennuksissa palo-osastointi. Ilmanvaihto suunnitellaan standardin SFS 3353 mukaisesti räjähdysvaarallisiin tiloihin soveltuvasti. Tilaluokiteltuja alueita ovat esteröintilaitos ja lastauspaikka. Ex-tiloihin sijoitettavat laitteet valitaan siten, että

ne täyttävät kyseisen tilan räjähdysvaatimukset. Kaikki teräsrakenteet ja putkisto on maadoitettu ja potentiaalın tasauksesta on huolehdittu.

Vuotojen hallinta tehdään turvallisuusvaatimusasetuksen 856/2012 51 – 56 § mukaisesti. Säiliöt sijoitetaan suoja-altaisiin. Niiden tilavuus on määritelty säiliön tilavuuden mukaan. Palavan nesteen säiliön suoja-altaan koko tulee olemaan 110 % säiliön tilavuudesta. Kemikaalien purku- ja lastauspaikan vuotojenhallinta toteutetaan soveltuvan standardin SFS 3350 tai turvallisuusvaatimusasetuksen 856/2012 vaatimusten mukaisesti.

Sammutusvedet ja jätevedet johdetaan Metsä Fibren jätevesilaitokselle käsittelyyn. Sadevedet ohjataan viemäriä pitkin mereen. Alueen sadevesi- ja jätevesiviemäristö saadaan suljettua, mikäli sinne vuodon seurauksena päätyy ei-toivottuja yhdisteitä. Mahdollisten vuotojen leviämisen estämiseksi tehtaalla on imeytysmattoja ja -puomeja, joita hyödynnetään vuototilanteessa. Jos vuotavaa ainetta ehtii sadevesiviemäriin, jätevesilaitoksella on imeytyspuomeja, jotka toimitetaan välittömästi vesistöön johtajan purkuputken päähän.

Esteröintilaitos sekä kemikaalien purku- ja lastauspaikka varustetaan hätäpysäytysjärjestelmällä ja riittävällä määrällä hätä-seis –painikkeita (asetus 856/2012 50 §). Koko laitoksella on vaaratilanteiden varalta automaattinen hätäpysäytysjärjestelmä, joka ajaa prosessin turvalliseen tilaan.

Toiminnanharjoittajalla on huolto- ja kunnossapitosuunnitelma, jonka piiriin prosessi-, varastointi- ja turvalaitteistot sisällytetään.

Tukes katsoo, että toiminnan täyttäessä tämän päätöksen ehdot ja muuten toimittaessa hakemuksessa esitetyllä tavalla, toiminta täyttää lainsäädännön asettamat velvoitteet Tukesin käytössä olevien tietojen perusteella.

Lupahakemuksen käsittely

- Muutoshakemuksen vastaanottaminen, 24.10.2022
- Lausunnon pyytäminen, 03.04.2023
- Lisätietojen vastaanottaminen, 03.04.2023
- Kuuleminen, 04.04.2023
- Lausunnon vastaanottaminen, 18.04.2023, Lounais-Suomen aluehallintovirasto
- Lausunnon vastaanottaminen, 19.04.2023, Rauman kaupunki
- Lisätietojen pyytäminen, 01.08.2024
- Lisätietojen vastaanottaminen, 30.08.2024
- Lisätietojen pyytäminen, 27.09.2024
- Lisätietojen vastaanottaminen, 09.10.2024
- Lisätietojen vastaanottaminen, 21.01.2025

Lausunnot ja mielipiteet

Lausunnot

Tukes pyysi asiasta lausunnot Rauman kaupungilta, Satakunnan pelastuslaitokselta, Varsinais-Suomen ELY-keskukselta ja Lounas-Suomen AVI:lta.

Lounas-Suomen AVIn lausunnossa todettiin lausunnon antaneen tarkastajan katselmoineen hakemuksen ja keskustelleen Forchem Oyj:n edustajan kanssa esteröintilaitoksen vaikutuksista toiminnanharjoittajan toimintaan työnantajana. Lausunnossa muistutetaan uudesta pölyn muodostamasta vaaratekijästä työpaikalla sekä uuden laitokseen ja sen rakentamiseen liittyvistä työntekijöillä aiheutuvien vaarojen huomioinnista työnantajan vaarojen arvioinneissa. Lausunnon antaja toimitti antamansa lausunnon myös Forchem Oyj:n tietoon.

Rauman kaupungin ympäristönsuojeluviranomainen ilmoitti, ettei sillä ole asiassa lausuttavaa.

Satakunnan pelastuslaitos ja Varsinais-Suomen ELY-keskus eivät antaneet hakemuksesta lausuntoa.

Mielipiteet

Hakemuksesta ei jätetty muistutuksia tai annettu mielipiteitä.

Käsittelymaksu

Päätösmaksu 2900 €. Valtion talous- ja henkilöstöhallinnan palvelukeskus (Palkeet) lähettää laskun hakijalle. (Työ- ja elinkeinoministeriön asetus Turvallisuus- ja kemikaaliviraston maksullisista suoritteista 1283/2021) Päätösmaksuun lisätään kuulemis-, ilmoitus- ja käsittelykulut.

Muutoksenhaku

Valitusoikeus päätöksestä määräytyy vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetun lain (390/2005) 127a §:n perusteella. Tähän päätökseen tyytymätön saa hakea muutosta hallinto-oikeudelta oheisen valitusosoituksen mukaisesti 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Päätöstä on noudatettava muutoksenhausta huolimatta, jollei muutoksenhakuviranomainen toisin määrää. (L 390/2005 126 §)

Maksuvelvollinen, joka katsoo, että tästä päätöksestä perittävän maksun määräämisessä on tapahtunut virhe, voi vaatia siihen oikaisua Tukesilta kuuden

kuukauden kuluessa maksun määräämisestä. (Maksuperustelaki (150/1992) 11 b §)

Säädökset

Laki vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta (390/2005)
Valtioneuvoston asetus vaarallisten kemikaalien käsittelyn ja varastoinnin valvonnasta (685/2015)
Valtioneuvoston asetus vaarallisten kemikaalien teollisen käsittelyn ja varastoinnin turvallisuusvaatimuksista (856/2012)
Painelaitelaki (L 1144/2016)
Sähköturvallisuuslaki (L 1135/2016)

Lisätietoja päätöksestä

Lisätietoja antaa Matti Nissilä, etunimi.sukunimi@tukes.fi, puh. 029 5052 012

Päätöksen tiedoksianto

Päätös lähetetään erikseen tiedoksi toiminnanharjoittajalle ja tässä päätöksessä mainituille tiedoksi saajille. Päätös on annettu tiedoksi julkisella kuulutuksella Tukesin verkkosivuilla.

Voimassaolo

Toistaiseksi

Esittelijä: Matti Nissilä, Ylitarkastaja

Ratkaisija: Kati Hietämäki, Ryhmäpäällikkö

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti. Allekirjoittajan henkilöllisyyden ja allekirjoituksen ajankohdan voi varmistaa allekirjoitusta klikkaamalla ja asiakirjan aitous voidaan todentaa sähköisesti. Jos asiakirjaa muutetaan jälkikäteen, allekirjoitus ei ole enää kelvollinen. Sähköinen asiakirja on alkuperäiskappale, eikä allekirjoituksen oikeellisuutta voi varmistaa paperitulosteesta. Alkuperäisen sähköisen asiakirjan voi tarvittaessa pyytää Tukesin kirjaamosta.

Liitteet

20250121_KemiDigi_Liite kemikaaliturvallisuuSlupahakemukseen ja -valvontaan.pdf

Tiedoksi

Rauman kaupunki
Satakunnan pelastuslaitos
Varsinais-Suomen ELY
Lounais-Suomen AVI/ työsuojelu

VALITUSOSOITUS

1. MITEN VALITUS TEHDÄÄN

Valitus on tehtävä kirjallisesti. Valituksessa pitää olla seuraavat asiat ja asiakirjat:

- hallinto-oikeus, jolle valitus osoitetaan (toimivaltainen hallinto-oikeus ilmoitettu jäljempänä)
- päätös, johon haetaan muutosta, liitteineen; alkuperäisenä tai jäljennöksenä
- muutokset, joita valittaja päätökseen vaatii, ja niiden perustelut
- tieto siitä, mihin valitusoikeus perustuu, jos valituksen kohteena oleva päätös ei kohdistu valittajaan
- valittajan nimi, asuinkunta, puhelinnumero, postiosoite ja muu mahdollinen osoite, johon oikeudenkäyntiin liittyvät asiakirjat voidaan lähettää
- tiedoksisaantitodistus tai muu tieto valitusajan alkamisesta
- valitusosoitus

Valituksen voi laatia valittajan puolesta myös laillinen edustaja tai asiamies. Tällöin on ilmoitettava lisäksi laatijan nimi, asuinkunta, postiosoite ja puhelinnumero. Valittajan, laillisen edustajan tai asiamiehen on allekirjoitettava valituskirjelmä.

2. MINKÄ AJAN KULUESSA VALITUS TEHDÄÄN

Valitusaika on 30 päivää. Ajan laskeminen alkaa tiedoksisaantipäivää seuraavasta päivästä. Tiedoksisaantipäivä lasketaan seuraavasti:

- Jos päätös on lähetetty postitse saantitodistusta vastaan, tiedoksisaantipäivä ilmenee todistuksesta. Saantitodistus liitetään valitusasiakirjoihin.
- Jos päätös on postitettu tavallisena kirjeenä, sen katsotaan tulleen tiedoksi seitsemän (7) päivän kuluessa postituspäivästä, jollei muuta ilmene
- Jos päätös on toimitettu tiedoksi muulla tavalla esim. saantitodistusta vastaan jollekin muulle henkilölle kuin päätöksen saajalle (sijaistiedoksianto), katsotaan päätöksen saajan saaneen päätöksen tiedoksi kolmantena päivänä saantitodistuksen osoittamasta päivästä.
- Jos päätös on annettu tiedoksi julkisella kuulutuksella Tukesin verkkosivuilla, tiedoksisaannin katsotaan tapahtuneen seitsemäntenä päivänä päätöksen ja kuulutuksen julkaisemisajankohdasta.

3. MITEN VALITUS TOIMITETAAN PERILLE

Valituksen voi toimittaa hallinto-oikeudelle henkilökohtaisesti, postitse maksettuna postilähetyksenä taikka asiamiestä tai lähettiä käyttäen. Ahvenanmaan hallintotuomioistuinta lukuun ottamatta valituksen voi tehdä myös hallinto- ja erityistuomioistuinten sähköisessä asiointipalvelussa osoitteessa: <https://asiointi.oikeus.fi/hallintotuomioistuimet>.

Postittaminen tapahtuu lähettäjän vastuulla. Valituksen on saavuttava hallinto-oikeudelle virka-aikana ennen 30 päivän valitusajan päättymistä, jotta valitus voidaan tutkia.

4. OIKEUDENKÄYNTIMAKSU

Valittajalta peritään hallinto-oikeudessa oikeudenkäyntimaksu 310 €. Oikeudenkäyntimaksua ei peritä, jos hallinto-oikeus muuttaa valituksen kohteena olevaa päätöstä valittajan eduksi. [Tuomioistuinmaksulaissa](#) (1455/2015) on erikseen säädetty muistakin tapauksista, joissa maksua ei peritä.

5. MINNE VALITETAAN

Turun hallinto-oikeus, PL 32 (käyntiosoite Sairashuoneenkatu 2-4), 20101 Turku

